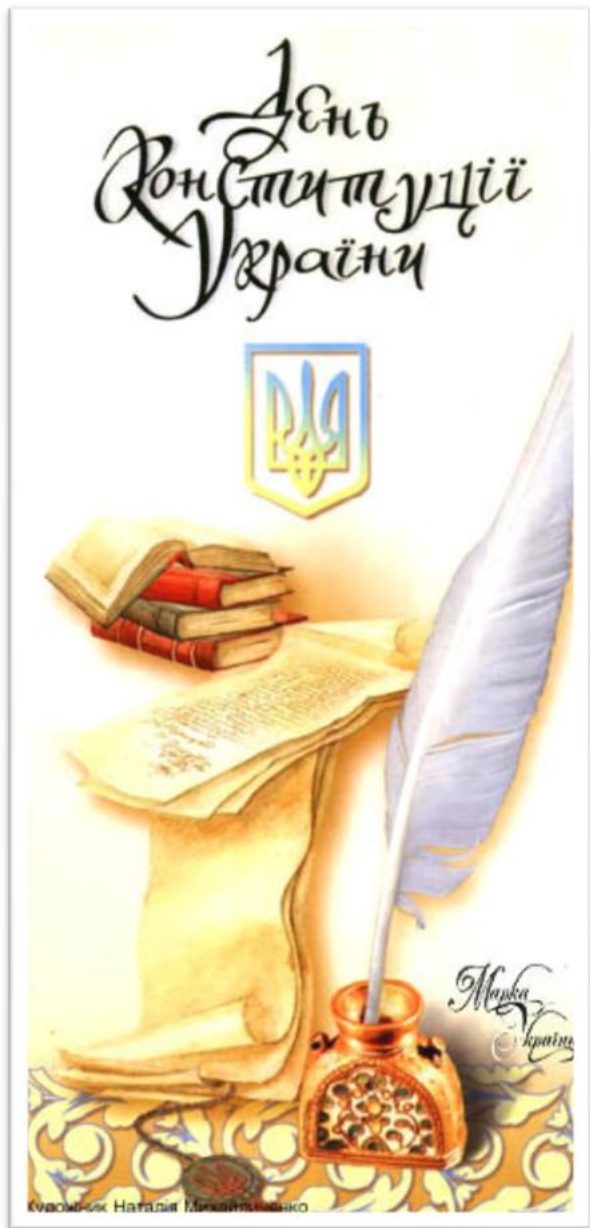

« Україно моя – незалежна держава, ми тобі віддаємо жар сердець молодих»

ІНФОРМАЦІЙНА БЕСІДА

До Дня Конституції України

День Конституції України — свято України. Святкується щорічно 28 червня 1996 року на честь прийняття Конституції.

28 червня 1996 року Верховна Рада України, висловлюючи суверенну волю громадян нашої держави і спираючись на багатовікову історію українського державотворення, на світовий досвід, прийняла Основний Закон України — Конституцію, яка стала реальною і дієвою основою розбудови незалежної демократичної держави як повноправної учасниці світового співтовариства.

Конституція увійшла в суспільне життя як головний оберіг державності і демократії, гарант незалежності і соборності України. Її найвища юридична сила, верховенство права, політична, економічна та ідеологічна багатоманітність — фундаментальні засади, на яких ґрунтується сьогодення і вибудовується майбутнє українського народу.

Розглядаючи питання про конституційні права України, необхідно звернутися до видатних пам'яток правової культури України.

Державні нації дбають про те, щоб молоде покоління прилучалося до власної історії. Пам'ятати її — право та

обов'язок цивілізованих націй.

Ще в князівські часи, коли починалося формування феодального права, з'явилася "Російська Правда" князя Ярослава Мудрого - найважливіший юридичний пам'ятник Київської Русі. По імені автора це документ ще називають "Правдою Ярослава". У наступні сторіччя цей документ доповнювався й змінювався. У цей час відомо 106 списків "Російської Правди", складених в XIII-XVII вв. Вони відбивають певні етапи розвитку феодалізму в Київській Русі, містять у собі права власності, види договорів, кримінальне право.

"Руська Правда" і місцеве звичайне (заснована на звичаях) право були чинним законом у Литві, до складу якої входили північні й центральні українські землі. В XVI в. тут видаються три збірники законів (1529, 1566, 1588 р.), що одержали назву Литовські статuti. У них регулювалися питання кримінального права й процесу. Ці документи захищали інтереси шляхти. Литовський статут 1588 р. тривалий час був чинним законом на землях України. Литовські статuti були кодексом феодального права, у якому інтереси шляхти ретельно захищалися нормами цивільного й кримінального права.

Серед пам'яток правової культури України значне місце займають збірники магдебурзького права, що діяли в містах, які звільнялися від керування й суду феодала й користувалися правом самоврядування (виникло в місті Магдебурзі). Магдебурзьке право встановлювало порядок виборів і функції органів міського самоврядування, суду., купецьких об'єднань, цехів, регулювало питання торгівлі, опіки, спадкування, визначало покарання за різні види злочинів.

Українські міста одержували магдебурзьке право від литовських князів, польських королів, російських царів, а також українських гетьманів. Першим це право на Україні одержали міста: Санок (1339р.), що було у Галицько-Волинському князівстві; Львів (1356р.); Київ (протягом 1494-1497 р.);

Станіслав (1663 р.), нині Івано-Франківськ. Пізніше магдебурзьке право одержало більшість міст України: Вінниця, Глухів, Дубно, Житомир, Козелець, Лубни, Полтава, Чернігів і ін.

Фактичне застосування магдебурзького права в Україні припинилося після поширення в ній в 1783 р. "Установи для керування губернією Всеросійської імперії" 1775 р. і створення загальноросійської судової системи. Указом 1831 р. Микола I скасував магдебургське право по всій Україні, крім Києва, де воно збереглося до 1835 р. у містах Західної України, які після першого розділу Польщі в 1772 р. відійшли до Австрії, застосування магдебурзького права було припинено в 1786 р.

Сьогодні з темряви віків проступають маловідомі досі або зовсім нові імена — величні тіні наших забутих предків. Сотні років від суспільства замовчувалися або зникали невідь-куди свідчення про славетних українців, людей великої сили духу, справжніх богатирів української історії. Багатьом поколінням українців прищеплювалися негативні образи-стереотипи наших предків, неспроможних бути добропорядними людьми.

Але ж Іван Мазепа — найвідоміша постать в українській та європейській історіях. Його у своїх творах оспівували світові генії — письменники Вольтер, Байрон, Гюго, композитори Ліст, Маурер, живописці Делакруа, Верне та інші.

Одною із величезних постатей без сумніву, є український гетьман Пилип Орлик. Життя його було складним, неспокійним. Гетьман-вигнанець, гетьман-емігрант...

Походив Орлик із поважного чесько-польського роду, один із представників якого Степан (батько Пилипа), опинився на Віленщині (сучасна Білорусь) й одружився з православною українкою Іриною Малаховською. Це була майбутня мати Пилипа, який народився у жовтні 1672 р., а вже наступного року його батько загинув у битві під Хотиним у польсько-турецькій війні. Початкову освіту хлопець отримав у Литві, вчився і закінчив Києво-Могилянську академію. Здібний випускник одержав посаду писаря Київської митрополії, потім служив у Генеральній військовій канцелярії.

Його порядність, працелюбність і глибоку любов до Вітчизни помітив гетьман Іван Мазепа і призначив генеральним писарем Козацької держави. Пилип стає найближчим помічником і однодумцем гетьмана Мазепа. На той час це була виняткова кар'єра. Далі Пилипа призначили до дипломатичної праці. Іван Мазепа втаємничує Орлика в усі секрети тодішньої української політики, і він стає її безпосереднім виконавцем. Гетьман був хрещеним батьком старшого сина Пилипа — Григора, якому доля пізніше присудить продовжити політичну місію рідного і хрещеного батьків у Європі.

Пилип Орлик

Конституцію Пилипа Орлика одразу після її прийняття визнали уряди Швеції та Туреччини. Вона й сьогодні вражає своєю актуальністю й високим правовим рівнем. Учені й політики нині небезпідставно вважають, що, втіливши ідеї її натхненника І. Мазепа, вона як державний акт республіканського спрямування на 80 років випередила ідеї Французької революції. Українська Конституція стала реальною моделлю вільної, незалежної держави, яка б засновувалася на природному праві її громадян на свободу і самовизначення.

З XVIII в., після ліквідації залишків автономії, на Україну було поширено загальноросійське законодавство. Після падіння самодержавства в Росії в 1917 р. одержує можливість реалізація національного суверенітету в Україні. (Згадаєте зміст I, II й III Універсалів Української Центральної Ради).

22 січня 1918 р. Центральна Рада видає IV Універсал, проголошуючи створення Української Народної Республіки, а 29 квітня 1918 р. на останній сесії Центральної Ради була затверджена конституція М. Грушевського, що був вибраний Президентом УНР.

Конституція проголосила Українську Народну Республіку суверенною, самостійною й незалежною державою. Законодавча влада належала вибраному на три роки Всенародним зборам, що обирало Раду Народних Міністрів і Генеральний Суд. Громадянам надавалися широкі цивільні й політичні права незалежно від підлоги, віросповідання, національності, утворення, майнового положення.

Конституція М. Грушевського, як і конституція Ф. Орлика, не була втілена в життя.

За роки більшовицької влади в Україні були прийняті чотири радянські конституції (1919, 1929, 1937, 1978 р.), всі вони формально проголошували Україну незалежною державою, однак питання, пов'язані із зовнішньою політикою, торгівлею, фінансами, військовими справами, транспортом, зв'язком, стосувалися компетенції союзної влади.

У конституції 1937 р. було встановлено загальне, рівне й пряме виборче право при таємному голосуванні, але в умовах існуючої командно-адміністративної системи керування ці формулювання носили скоріше пропагандистський характер, а вся влада в центрі й на місцях була зосереджена в руках комуністичної партії. В умови кризи комуністичного тоталітарного режиму Верховна Рада України 16 липня 1990 р. прийняв Декларацію про державний суверенітет України, а 24 жовтня 1990 р. створив комісію з розробки нової Конституції України.

24 серпня 1991 р. республіканський парламент майже одногolosно прийняв акт проголошення незалежності України. Виходячи зі смертельної небезпеки, що нависла над Україною у зв'язку з державним переворотом у СРСР 19 серпня 1991 р. і продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні на основі права на самовизначення, передбаченого Уставом ООН і іншими міжнародно-правовими документами, реалізуючи Декларацію про державний суверенітет України.

Верховна Рада врочисто проголосила незалежність України й державотворення – Україна.

Територія України неподільна й недоторканна. Відтепер на території України діють винятково Конституція й закони України.

Постановою Верховної Ради від 24 серпня 1991 р. було призначене проведення референдуму на підтвердження акту проголошення незалежності України.

Першого грудня 1991 р. народ України проголосував за державну незалежність. Підсумки референдуму засвідчили усьому світу, що незважаючи на тверде й послідовне викорінювання національної самосвідомості українського народу, ідея державності незнищенна. 24 серпня й 1 грудня 1991 р. увійшли в історію України як дати остаточного рішення питання про українську державність: Україна стала суверенною державою.

Конституція України визначає пріоритет загальнолюдських цінностей, закріплює принципи соціальної справедливості, демонструє прихильність України загальноприйнятим нормам міжнародного права.

*Підготувала бібліотекар ДФ УДУФМТ:
Надточий О.М.*